

RADOVAN PAVIĆ

NASTOJANJA OKO RAZORUŽANJA I GEOSTRATRSKI ASPEKTI (1959.—1973.)

Najnoviji i relativno značajni uspjesi oko pitanja popuštanja zategnutosti u svjetskim odnosima temelje se prije svega na isključivanju totalnog i izravnog¹ rata kao sredstva za rješavanje najkrupnijih pitanja u odnosima dviju primarnih svjetskih supersila (SSSR, SAD)². Ovi relativni uspjesi definiraju se prije svega odustajanjem od totalnog nuklearnog obračuna, mirovnim ofenzivama predsjednika Nixona, potpisivanjem Salt-I, Istočnih i Međunjemačkog ugovora, perspektivama Salt-II, najnovijih ugovora potpisanih u SAD prilikom posjeta Brežnjeva i slično (godine 1973.). Međutim, ove smo uspjehe nužno morali nazvati samo relativnima, prije svega iz četiriju razloga — *prvo*, odustajanje od nuklearnog obračuna nije rezultat humaniziranja svjetskih odnosa i mirotvorstva velikih sila, nego jedino svijesti da se nuklearnim obračunom više ne mogu postići odgovarajući ciljevi; *drugo*, relativni su ti uspjesi i stoga što se proces intenzivne militarizacije svijeta nastavlja i dalje, i to ne samo kvantitativno i kvalitativno, nego zahvaćajući i nove prostore (prije svega na svjetskom moru), zbog čega se zona globalne geostrateške sjene sve više smanjuje;³ *treće*, značenje ovih napora bitno je umanjeno i činjenicom da svi ti sporazumi vrijede sve dotle dok ih se drži jedna svjetska sila (izjava H. Kissingera); i *četvrto*, najnovije slablje-

¹ Inače, sukobe i napetosti u Indokini i na Blistoku treba ubrojiti u tzv. *indirektne ratove velikih sila* — osobina koja je neprijeporno u tim sukobima prisutna, što ne znači da ona potire i odgovarajuće autohtone značajke. Za ove indirektne i ograničene ratove ili pak za »stanje ni rata ni mira« teško bi bilo ne utvrditi da oni za velike sile na određeni način ne predstavljaju interes u smislu proširivanja utjecajnih sfera. Jer — teško je vjerovati da bi u vojno-blokovskom smislu prisutnost SAD bila moguća u tolikoj mjeri kad se ne bi radilo o prostorima globalnih napetosti, isto kao što je teško vjerovati da bi SSSR uspio osvojiti takve pozicije u nizu arapskih zemalja kada ne bi bilo arapsko-izraelskog sukoba.

² Iako predstavlja svjetsku silu, NR Kina još uvijek se mora svrstati u red sekundarnih svjetskih sila.

³ Na određeni način i svemir je već uključen u proces svjetske militarizacije, budući da su se velike sile složile oko principa »otvorenog neba«, tj. međusobne kontrole iz satelita. Prostor geostrateške sjene smanjen je i iz razloga što su novo globalno geostrateško značenje dobili i južna Afrika i morski prolaz oko južne Afrike koji povezuje Atlantski i Indijski ocean. Nakon zatvaranja Sueskog kanala, i uz indonezijske prolaze, ovo je jedina veza ovog sve jače militariziranog prostora s drugim svjetskim morima.

nje hladnog rata ili — po riječima Brežnjeva (u posjetu SAD god. 1973.) — njegov posvemašnji prestanak⁴ rezultat su i opet ne mirotvorstva, humanizma i tolerancije, nego interesa velikih sila kojima međusobna suradnja danas odgovara više od perspektiva međusobnog uništenja. Ti interesi, dakako, eminentno su ekonomskog karaktera isto kao što, primjerice, i u *zapadnonjemačkoj Istočnoj politici leže ekonomski interesi — naime izgubivši rat, ali dobivši ekonomski mir, SR Njemačka mogla je pristati na diobu Njemačke i granice na Odri i Nisi.*

Budući da je najvjerojatnije da će se tendencija smirivanja i suradnje između SAD i SSSR-a (i to u onim izravnim odnosima) nastavljati i dalje, jasno iz razloga što se ona temelji na ekonomskim interesima, koji i jednoj i drugoj strani omogućuju *ispunjavanje zakonitosti stalnog privrednog rasta kao — uz razvitak političke moći — za njih zapravo jedine relevantne kategorije života, može biti zanimljivo promotriti kronološkim redom geostrateške aspekte nekoliko multilateralnih i bilateralnih sporazuma sklopljenih u razdoblju od godine 1959. do 1972.*⁵

1) »Antarktički ugovor« iz godine 1959.⁶ nastao je u vrlo karakterističnom razdoblju najintenzivnijeg hladnog rata, što samo pokazuje da ovaj prostor ni tada — a nije se to moglo očekivati ni u perspektivi — nije predstavljao za dvije supersile interes u geostrateškom ili sirovinskom smislu, što je i razumljivo u uvjetima ledene pustoši i lokacije u izrazitoj geostrateškoj sjeni koja ni u raketnom interkontinentalnom razdoblju i njegovoj sve izrazitijoj perspektivi (razdoblje ICBM projektila) nije imala praktično nikakvo značenje.

Po tekstu sporazuma (članak 1.) Antarktik će zauvijek ostati namijenjen miroljubivim svrhama i neće postati prostor ili objekt međunarodnih nesporazuma. U geostrateškom smislu ovakav je stav od iznimne važnosti, i to iz raz-

---

⁴ Hladni je rat u biti počeo još u vrijeme kada međunarodna reakcija nije mogla likvidirati rezultate Oktobarske revolucije.

⁵ Iz ovih razmatranja izostavljena su ona o »Salt-u I«, budući da je o njima već objavljen i poseban prilog (R. Pavić: *Geostrateška stvarnost Salt-a i Istočnih ugovora*, »Politička misao«, br. 2—3, Zagreb, 1972). Analiza ugovora u ovom prilogu temelji se na engleskom tekstu objavljenom u »Arms control and disarmament agreements 1959—1972.« (United states arms control and disarmament agency, June, 1/1972, U. S. government printing office, Washington, D. C. 20402, Publication No. 62.). Uz analizirane sporazume veliko značenje ima i »Konvencija o bakteriološkom i toksičkom oružju« iz godine 1972., koja je, međutim, izostavljena iz ovih razmatranja, budući da ne uključuje i posebne geostrateške aspekte.

⁶ Njegovi potpisnici su Argentina, Belgija, Čile, Australija, Francuska, Japan, Novi Zeland, Norveška, Južnoafrička republika, SSSR, V. Britanija i SAD. Značajno je da je broj potpisnika veći od broja onih zemalja kojima pripadaju pojedini sektori Antarktika (Norveška, Australija, Francuska, Novi Zeland, SAD, V. Britanija). Ugovoru su poslije pristupile i Poljska (god. 1961.), ČSSR (god. 1962.), Danska (god. 1965.), Nizozemska (god. 1967.), i Rumunjska (god. 1971.). Ugovor je sklopljen na 30 godina.

»Antarktički ugovor« je prvi ugovor sklopljen nakon II. svjetskog rata koji pokušava ograničiti trku u naoružanju i koji zabranjuje iskorištavanje nekih prostora bilo općenito u vojne svrhe, bilo samo za širenje nuklearnog oružja (o ostalim aspektima ovog ugovora vidi B. Vukas: *Povijest bolesti čovječanstva u 1971. i 1972. godini*, »Encyclopaedia moderna«, Zagreb, broj 25, iz godine 1974).

loga što se time Antarktiku definitivno (!) utvrđuje kao zona geostrateške sjene.⁷ Na Antarktiku se zabranjuje provođenje bilo kakvih mjera vojne naravi, kao što je uspostavljanje vojnih baza i fortifikacija, vršenje vojnih manevara, isto kao što se zabranjuje da ovaj prostor posluži kao teren za ispitivanje novih oružja. U tom je smislu osobito značajan članak 5., kojim se na Antarktiku zabranjuju nuklearne probe kao i deponiranje nuklearnih otpadaka. Posebno treba naglasiti da će problem odlaganja otpadaka svakako rasti s obzirom na jasne svjetske perspektive dobivanja sve većih količina električne energije iz nuklearnih centrala.

Analizirajući ovaj sadržaj, treba, uz neprijeporne pozitivne ocjene, istaknuti i neke druge momente. Naime za glavne svjetske supersile (SSSR, SAD) neke od ovih odredaba nemaju i ne mogu imati dublje, a kamoli odlučnije značenje. Jer — ako se radi o potrebi vršenja vojnih manevara u specifičnim uvjetima, onda sličnim takvim područjima raspolažu i SSSR i SAD (u sjevernom Sibiru, odnosno u natovskoj Kanadi, na Aljasci i na Grenlandu); a što se tiče poligona za ispitivanje novih oružja, obje sile raspolažu dovoljno velikim vlastitim teritorijima na kopnu ili si takve teritorije mogu osigurati u prostoru slobodnog svjetskog mora; isto tako, ako se radi o pojedinim pitanjima iz sfere logistike (s pomoću air lift-a), obje supersile ni u tom smislu ne ovise o antarktičkom kontinentu.

Navedena ograničenja iz Antarktičkog ugovora dobivaju osobito značenje u suvremenim uvjetima, i to iz razloga što se između južne Afrike i Australije (odnosno Tasmanije) i Antarktika nalaze prolazi koji kontroliraju pristup Indijskom oceanu, perspektivno najvažnijem području nove militarizacije, u kojem transport nekih vitalnih sirovina (nafta) ima rastuće svjetsko značenje. Zbog toga iptanje ovih prolaza — pogotovo onog između Južnoafričke republike i Antarktika — može izazvati i poseban interes. Pri tome, Zapad je posredstvom Južnoafričke republike u izrazito geostrateškoj prednosti; ali ovakva bi se prednost mogla i osporavati ukoliko bi druga supersila iskoristila mogućnosti koje se pružaju vojnim aktiviranjem nasuprotne antarktične zone, što po spomenutom ugovoru nije moguće.^{7a}

U članku 4. nalazimo važne geostrateške sadržaje koji ovaj anekumenski i praktično još jedini »slobodni« i nezauzeti kopneni prostor zemlje izuzimaju iz moguće teritorijalne utakmice u smislu narušavanja granica postojećih sektora koji pripadaju pojedinim državama. Iako ovaj ugovor ne znači odricanje

⁷ Teritorijalno povećanje područja geostrateške sjene, što sigurno predstavlja vrlo pozitivnu osobinu, jedan je od najvažnijih aspekata i u nekim drugim ugovorima — to se primjerice odnosi i na »Ugovor o zabrani nuklearnih pokusa u atmosferi, svemiru i pod vodom« (Moskva, god. 1963.) kojim se atmosfera, svemir i podvodni prostor (uključujući i teritorijalno i slobodno more) definiraju kao zabranjena područja za vršenje nuklearnih pokusa, što znači da je nužno ograničiti se samo na vlastite teritorije. U tom slučaju u prednosti su očito prostorom velike države, pa se veličina teritorija ponovno pokazuje kao faktor političkog značaja. Kao primjer koji dobro ilustrira navedeno, spomenimo slučaj Francuske, koja, budući da ne raspolaže vlastitim teritorijima za vršenje nuklearnih pokusa, mora nailaziti na političke otpore u svijetu, kao što je to bio slučaj kada je te pokuse vršila u području Pacifika god. 1973.).

^{7a} Iako su godine 1974. počeli radovi na ponovnom otvaranju Sueskog kanala, čime se ostvaruje još jedan pristup akvatoriju Indijskog oceana, to nikako ne znači da će geostrateško značenje oko afričkog pristupa opasti, i to iz razloga što najveće ratne plovne jedinice, pogotovu SAD, ne mogu prolaziti Sueskim kanalom.

od ranijih prava na određene teritorije, nije više moguće postojeća teritorijalna prava proširivati, niti je moguće polaganje novih teritorijalnih prava od strane neantarktičkih država. To drugim riječima znači da je ovaj prostor izuzet iz mogućih teritorijalnih sporova, što je osobito važno u uvjetima nedemarkiranih, geometrijskih i antecedentnih granica, anekumenskih prilika i nepostojanja efikasne i trajne kontrole u ovom prostoru.

2) »Ugovor o principima o aktivnosti država u istraživanju i korištenju svemira uključujući Mjesec i druga svemirska tijela«. ⁸ I u ovom sporazumu, koji također makar i djelomice afirmira pozitivne aspekte u borbi za kontrolu naoružanja i njegovo neširenje, treba uočiti nekoliko važnih političkih i geostrateških elemenata:

— *prvo*, u članku 1. lako se uočuju klasične karakteristike nekadašnje kolonijalne politike »otvorenih vrata«, i to stoga što ovaj članak govori o istraživanju i upotrebi svemira i Mjeseca koje mora biti slobodno za svakoga, dakle prije svega i isključivo slobodno za one ekonomski i tehnički najjače i najrazvijenije;

— *drugo*, značajno je ograničavanje teritorijalnih aspiracija (članak 2.), budući da se u svemiru i na Mjesecu neće tražiti suverenitet ni na koji način; to ujedno znači prestanak onih nekadašnjih nastojanja koja su na zemlji uvijek išla za ostvarivanjem suvereniteta, što je, razumljivo, moguće postići samo teritorijalnim akvizicijama i komadanjem nezauzetih, politički neorganiziranih i, jednostavno, onih vojno, politički i ekonomski slabijih prostora i partnera. *Nemogućnost izravnog stjecanja novih teritorija — bilo na zemlji, bilo na Mjesecu — jedna je od najvažnijih karakteristika novijeg političkog razvitka i međunarodnih političkih odnosa.* Ali, ovoj pozitivnoj osobini treba dodati i neke moguće negativne aspekte — naime, isključivanje težnja za ostvarivanjem suvereniteta ne znači i onemogućavanje nastojanja da se odgovarajući interesi ostvare i širenjem različitih oblika utjecaja i interesnih sfera u kojima su i geostrateške komponente sigurno među onima najvažnijima; interesne sfere postoje i danas baš kao i u klasičnom kolonijalnom razdoblju;

— *treće*, osobito geostrateško značenje ima članak 4., koji govori o tome da se u orbitu oko zemlje neće lansirati objekti s nuklearnim oružjem ili bilo kakvim oružjem masovnog uništavanja, ⁹ te da se takva oružja neće instalirati na nebeskim tijelima. Jedino značajan u tome svakako može biti samo Mjesec, za koji se predviđa (isto u članku 4.) samo miroljubivo korištenje bez lociranja vojnih baza i instalacija, bez podizanja fortifikacija uz izostajanje korištenja ovog prostora za vršenje vojnih manevara, i to ne samo za nuklearne, nego i za testove bilo kakvih drugih vrsta oružja. Navedeni sadržaji članka 4. i opet znače da se područje geostrateške sjene nastoji proširiti ne samo na zemlji, nego i u prostoru prije svega »blizog svemira«, ali čime se ne isključuje militarizacija ovih prostora preko drugih oblika naoružanja. Jedna od bitnih značajka teritorija geostrateške sjene općenito jest, s jedne strane, njegovo znatno povećavanje u odnosu na nuklearnu komponentu i druga oružja

⁸ Ugovor potpisan u Londonu, Washingtonu i Moskvi god. 1967.

⁹ Nedostatak je ugovora svakako u tome što oružja masovnog uništavanja nisu pobliže definirana.

masovnog uništavanja, dok s druge strane za ostale oblike klasičnih (ali i novih) oružja ovaj se prostor u biti sve više smanjuje.¹⁰

3 »Ugovor o zabrani nuklearnog oružja u Latinskoj Americi«. ¹¹ U nastojanjima oko neširenja nuklearnog oružja ovaj je ugovor svakako jedan od najvažnijih — ono što nije uspjelo u Evropi, tj. denuklearizacija središnje Evrope po Planu Rapacki iz god. 1957. u okviru Zapadne i Istočne Njemačke, ČSSR i Poljske, postignuto je u prostoru koji obuhvaća ne samo cijeli latinsko-američki teritorij nego i velika područja Atlantskog i Tihog oceana. Razumljivo da je uspjehe denuklearizacije bilo daleko lakše ostvariti izvan područja Rimlanda u prostoru koji, osim Kariba, sav pripada geostrateškoj sjeni, nego u Evropi koja predstavlja jedan od njegovih najvažnijih dijelova, kao i u zoni koja predstavlja izrazito dominantnu zonu utjecaja SAD.

Veličina ove denuklearizirane zone njezina je i u geostrateškom smislu najvažnija (i to svakako pozitivna) karakteristika. Da bi denuklearizirane zone stvarno imale smisla, moraju biti što većih dimenzija; druga važna značajka denukleariziranih zona trebala bi biti lokacija između teritorija dvaju antagonističkih supersila ili njihovih blokovskih organizacija.

Denuklearizacija latinskoameričkog prostora nije posvemašnja, budući da se (po članku 1.) odnosi samo na vojne komponente (nuklearne probe vojnog značaja, proizvodnja i stacioniranje nuklearnog oružja itd.), dok je i dalje omogućeno korištenje nuklearnih materijala za miroljubive svrhe (dopuštene nuklearne eksplozije za mirnodopsko korištenje po čl. 18.).

Ali, značenje pozitivnih aspekata ovog ugovora ipak ne treba preuveličavati, i to iz razloga neke države nisu ovaj ugovor ni potpisale (Kuba i Gvajana), neke ga nisu ratificirale, dok se taj ugovor uopće ne odnosi na ona područja koja su pod upravom država s drugih kontinenata^{11a}. Uz to, zbog sve većeg dometa raketa po svim morima svijeta, značenje je ovakvih denukleariziranih zona u globalno-geostrateškom smislu relativno malo; ali — pozitivne posljedice za same denuklearizirane zemlje svakako su neprijeporne.

4 »Privremeni sporazum između SAD i SSSR-a o nekim mjerama u odnosu na ograničenje strateškog ofenzivnog oružja« (sklopljen na 5 godina i

¹⁰ Isto tako a) »Ugovor o neproliferaciji nuklearnih oružja« iz god. 1968. i b) »Ugovor o zabrani lociranja nuklearnih oružja i ostalih oružja masovnog uništavanja na morsko dno i u podzemlje mora« (iz god. 1971.) također znače teritorijalno smanjivanje zemljine nuklearizirane zone. U prvom slučaju a) radi se o tome da se države (članak 1.) koje posjeduju nuklearno oružje obvezuju da ga neće predavati nenuklearnim državama i da im neće pružiti pomoć da do takvog oružja dođu. Ovdje ne samo da se radi o teritorijalnom ograničavanju nuklearnog područja na zemlji, nego se ova pozitivna značajka posebno potencira i činjenicom što do nuklearnog naoružanja ne mogu doći one države koje bilo da su locirane na geostrateški odlučnim točkama u svijetu, bilo da se odlikuju takvom ambicioznom (i reakcionarnom) vanjskom politikom u okviru koje se upotreba, iako samo taktičkog, nuklearnog oružja ne bi mogla smatrati posve isključivom. U drugom slučaju b) radi se o zabrani lociranja nuklearnih oružja i ostalih oružja masovnog uništavanja na morsko dno ili ispod samog dna, što je neobično pozitivna značajka u vezi s činjenicom da se suvremeni proces militarizacije svijeta osobito intenzivno razvija u većini akvatorija, i to ne samo na površini, nego i na drugim dijelovima.

¹¹ Ugovor je potpisan u Meksiku godine 1967.

^{11a} B. Vukas, *op. cit.*, str. 115.

potpisan u Moskvi godine 1972.). I ovaj ugovor ima određeno geostrateško značenje. Tako po čl. 1. obje supersile više neće graditi nove kontinentalne baze za ICBM¹² projektile (nakon 1. srpnja god. 1972.), niti će (po čl. 2.) one kontinentalno locirane uređaje za lansiranje lakih ili starih ICBM projektila (tj. razvijanih prije god. 1964.) pretvarati u kontinentalne uređaje za lansiranje teških projektila razvijanih nakon god. 1964. Isto tako (po čl. 3.) tzv. SLBM¹³ projektile neće se povećavati iznad broja onih postojećih, odnosno onih u gradnji na dan 26. svibnja god. 1972. U geostrateškom smislu svi su ovi članci posebno važni iz razloga što interkontinentalni balistički projektili, bilo oni s bazama na kopnu ili na podmornicama (kao specifičnim »pokretnim bazama« (predstavljaju, za sada, glavni oblik ofenzivnog oružja u okviru globalne geostrategije.

Značenje nekih geostrateških činilaca koji mogu predstavljati najvažnije prepreke u nastojanjima oko razoružanja može se dobro ilustrirati i pitanjima koja su se pojavila na preliminarnim konzultacijama o smanjenju vojnih snaga u Centralnoj Evropi (konzultacije u Beču, u proljeće god. 1973.). Osnovni geostrateški problem bilo je tada pitanje sudjelovanja *Mađarske* u pregovorima o smanjenju vojnih efektila NATO pakta i Varšavskog ugovora u Evropi.

Na spomenutim pregovorima¹⁵ predlagalo se sa strane Zapada da predviđeno smanjenje vojnih snaga zahvati sve zemlje koje sudjeluju u pregovorima — to bi se, dakle, s jedne strane odnosilo na SAD, V. Britaniju, Kanadu, zemlje Luksemburga i SR Njemačku, a s druge strane na SSSR, DR Njemačku, Poljsku, Čehoslovačku i Mađarsku. Pri tom bi vojno rasterećenje upravo Središnje Evrope imalo biti najvažnijim zadatkom. Međutim, *Sovjetski Savez najodlučnije je odbijao sudjelovanje Mađarske u spomenutim pregovorima, i to iz jasnih razloga geostrateškog značaja:*

— *prvo*, u Središnjoj Evropi istočni je blok zainteresiran da i dalje ostvaruje odgovarajuću vojnu prisutnost; budući da bi smanjenje vojnih efektila zahvatilo i DR Njemačku (koja vrši ulogu brane i tampona prema Poljskoj), a također i Čehoslovačku s njezinom geostrateški iznimno važnom »Češkom tvrđavom« koja kontrolira sjeverniji njemačko-poljski i južniji podunavski vojno-operacijski pravac), očito je da odgovarajuću vojnu prisutnost u Centralnoj Evropi istočni blok može ostvariti još jedino preko Mađarske¹⁶.

— *drugo*, upravo je Panonska nizina na teritoriju Mađarske ishodište četiriju neobično važnih vojnih operacijskih pravaca, među kojima svi imaju evropsko značenje; ti su pravci 1) onaj već spomenuti *podunavski*, zatim 2)

¹² ICBM — interkontinentalni balistički projektili.

¹³ SLBM — balistički projektili koji se lansiraju s podmornica.

¹⁴ Po »Protokolu« uz sporazum SAD ne mogu imati više od 710 balističkih raketnih lansera na podmornicama (projektili SLBM) i ne više od 44 modernih podmornica s balističkim projektilima, dok su za SSSR odgovarajući brojevi — ne preko 950, odnosno 62.

¹⁵ Najprije su oni nazvani pregovorima »o smanjenju trupa«, ali je taj naziv poslije promijenjen u pregovore o »Središnjoj Evropi«.

¹⁶ Češka i Moravska (s Moravskim vratima), Bečka zavala i Panonska nizina predstavljaju u ekonomsko-geografskom, geoprometnom i geostrateškom smislu najvažniji prostor Centralne Evrope. Nije nezanimljivo podsjetiti da je i nekadašnja Austro-ugarska vladala upravo i tim područjima.

panonsko-lombardski, 3) panonsko-jadranski (dolinama Bosne i Neretve) i 4) panonsko-solunski (dolinama Morave i Vardara). Drugi i četvrti od spomenutih pravaca osobito su važni za geostrategiju i Varšavskog ugovora i NATO pakta, i to iz razloga što mogu izolirati najveći dio Italije, odnosno raskomadati Grčku i izolirati Tursku;

— treće, zajedno s Bečkom zavalom prostor Panonske nizine, navlastito u Mađarskoj, ima i neke ekonomsko-geografski izvanredno važne sadržaje. Mađarska je veliko križište prometnica znatnog perspektivnog značenja (SSSR

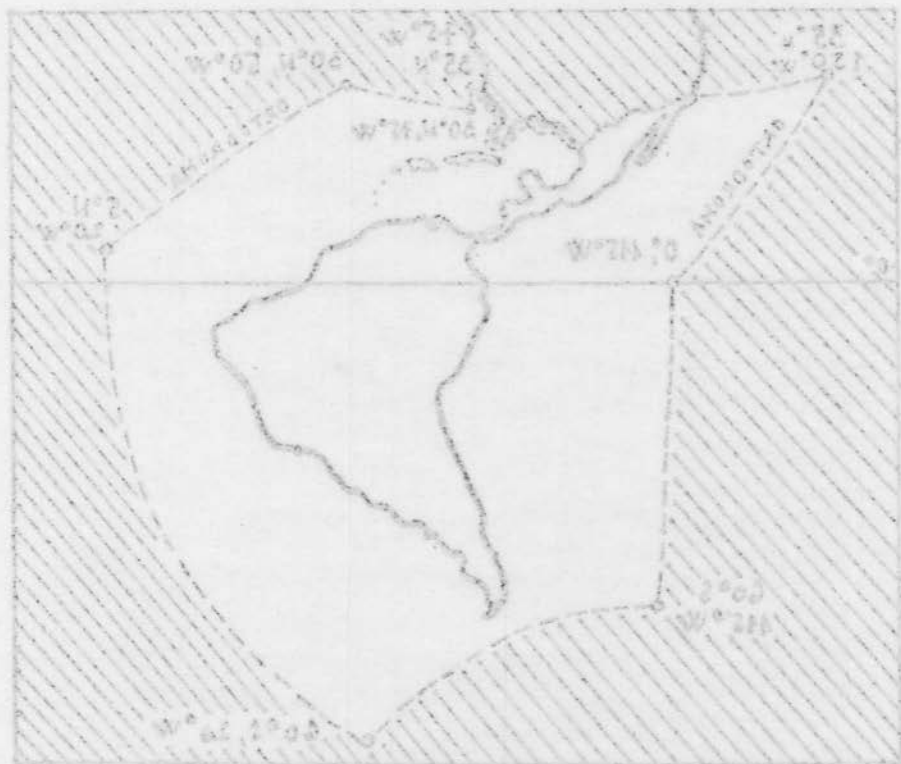
Teritorij Latinske Amerike i okolnih oceanskih prostora na koje se odnosi »Ugovor o zabrani nuklearnog oružja u Latinskoj Americi« iz godine 1967.

— sjeverni Jadran i Bečka zavala — Rumunjska, — Bugarska — Carigrad — Mala Azija) i u istočnom je bloku jedan od najvažnijih opskrbljivača *boksitom* i *uranom*, koji su očito važne strateške sirovine.

Razumljivo je da je zbog ovakve uloge Mađarske Zapadu itekako stalo da i ona bude uključena u spomenute pregovore. Uz to mogući »pritisak« na

neutralnu Austriju mogao bi biti oslabljen, a razumljivo je da se cijelo pitanje tiče i Jugoslavije.

Međutim, popuštanje SSSR-a u ovom slučaju teško je bilo očekivati i ono nije ni uslijedilo. Ostvarivši nakon II. svjetskog rata izravni granični kontakt s Mađarskom i postavši tako i panonska zemlja, Sovjetski Savez teško može dopustiti smanjenje svog utjecaja i prisutnosti u geostrateški toliko važnom srednjepodunavskom prostoru. Isto tako Zapad nije htio pristati na to da i Italija bude sudionik pregovora, budući da bi tada i ona došla u okvir zemalja čije bi se vojne efektive smanjile.

Ukupno je bilo 10 pregovora i 10 pregovora u kojima su učestvovali predstavnici svih zemalja koje su učestvovali u pregovorima u Beču od 1945. godine.

— Austrija — Jugoslavija — Mađarska — Poljska — Rumunjska — Turska —
 — Italija — i u skladu s tim je bilo i pitanje obaveza koje su imale države koje su učestvovali u pregovorima u Beču od 1945. godine. —
 — Austrija — i u skladu s tim je bilo i pitanje obaveza koje su imale države koje su učestvovali u pregovorima u Beču od 1945. godine. —
 — Austrija — i u skladu s tim je bilo i pitanje obaveza koje su imale države koje su učestvovali u pregovorima u Beču od 1945. godine. —